

Кідіна Л.М.

*Донецький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДНЗ

У статті акцентується увага на психолого-педагогічному супроводу при формуванні фахової компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі педагогічної практики. На думку автора, умовами реалізації психолого-педагогічного супроводу є: створення освітнього середовища студента та надання йому практичної допомоги і рекомендацій з організації роботи на посаді вихователя ДНЗ щодо самоаналізу, самоосвітньої діяльності й самовдосконалення.

Ключові слова: *фахова компетентність, педагогічна практика, психолого-педагогічний супровід.*

Постановка проблеми

У зв'язку з реформами в системі освіти України змінюються вимоги і до випускників ВНЗ. Сьогодення потребує нових, удосконалених умов для формування фахівців, серед яких важливе значення має педагогічна практика.

Педагогічна практика — це один із важливих етапів фахової підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів (ДНЗ). Педагогічна практика — це освітнє середовище, до якого входять вищий навчальний заклад і заклади освіти, де здійснюється професійне становлення майбутнього вихователя ДНЗ у різних видах діяльності.

В умовах динамічного розвитку суспільства, модернізації цілісної системи освіти зростає необхідність підвищення якості підготовки спеціалістів. У підготовці педагогічних кадрів треба враховувати сучасні тенденції розбудови національної системи освіти, нові умови функціонування системи дошкільної освіти. Професійна підготовка фахівців з дошкільної освіти здійснюється через оволодіння теорією та педагогічними вміннями та навичками, що набувають студенти у процесі педагогічної практики.

Концептуальна ідея нашого дослідження полягає у тому, що педагогічна практика студентів розглядається як підсистема їхньої професійної підготовки, яка передбачає реалізацію отриманих професійних знань і вмінь на практиці, сприяє формуванню професійно-педагогічної компетентності. Успіх фахової підготовки майбутніх вихователів ДНЗ забезпечується активним залученням

студентів до різних видів професійної діяльності та творчого спілкування з дітьми на основі особистісно-орієнтованих технологій підготовки й організації педагогічної практики.

Проблеми структури і змісту психолого-педагогічної та фахової підготовки педагогічних кадрів дошкільного профілю розглядали Л.Артемова, А.Алексєєнко, Г.Беленька, О.Богініч, Ю.Косенко, М.Машовець Л.Машкіна, Х.Шапоренко та ін. [1; 2; 5; 7]. Ці роботи об'єднані ідеєю будувати навчання на засадах ділового партнерства, застосовуючи інтерактивні прийоми вивчення навчальної дисципліни у вищій школі.

Методичні й організаційні аспекти практичної підготовки фахівців з дошкільної освіти розкрито в працях В.Дубрової та Є.Мілашевич, але вони стосуються лише першого освітньо-кваліфікаційного рівня [4]. Проблеми практичної підготовки майбутніх вихователів знайшли відображення в наукових дослідженнях Л.Волобуєвої, В.Ядешко, Л.Павлової та ін. [6].

Слід також відзначити дослідження педагогічної практики студентів дошкільного профілю, проведені Л.Машкіною [5] і Х.Шапоренко [7], в яких розглядаються окремі напрями фахової підготовки майбутніх педагогів дошкільної освіти. Як свідчить теоретичний аналіз проблеми, всі дослідження даного напрямку підготовки фахівців мають фрагментарний характер.

Саме тому одне із завдань нашого дослідження — розроблення моделі педагогічної практики майбутніх вихователів ДНЗ та психолого-педагогічний супровід роботи студентів під час підготовки і проходження практики.

Виклад основного матеріалу

Сучасна освіта носить, як правило, репродуктивний характер. А сьогодення характеризується стрімкою зміною темпів життя, технологіями, лавиноподібним зростанням інформації, ускладненням праці й соціальної діяльності. Освіта, яка орієнтована на передачу знання, не справляється з цим завданням, оскільки обсяг сучасних знань перевищує можливості цього каналу. У зв'язку з цим зростає роль педагогічної практики та самостійної роботи студентів. А це потребує певного методичного забезпечення.

Психолого-педагогічний супровід педагогічної практики майбутніх вихователів ДНЗ у нашому дослідженні був представлений трьома блоками, відповідно до трьох етапів практики. Для реалізації завдань першого, підготовчого етапу ми розробили посібники, які допомогли б в організації спілкування майбутніх фахівців з дітьми, батьками, педагогічним колективом, а саме: «Абетка спілкування вихователя», «Психологія спілкування дошкільника».

Враховуючи те, що на кожній практиці студенти виконують дослідницькі завдання з курсової (бакалаврської, дипломної) роботи, ми розробили посібники: «Діагностика особистості дошкільника», «Діагностика діяльності дошкіль-

ника», «Зміст і організація науково-дослідної роботи студента».

Психолого-педагогічний супровід основного етапу педагогічної практики складається з трьох взаємодоповнювальних посібників:

1. «Формування професійної компетентності майбутніх працівників ДНЗ у процесі педагогічної практики». В ньому представлено модель практики, сукупність фахових компетентностей майбутніх вихователів ДНЗ, програми і зміст усіх видів практики.

2. «Комплекс науково-дослідницьких завдань студента-практиканта». Даний посібник був спрямований на опанування методами науково-педагогічного дослідження, діагностування знань і вмінь дітей, використання наукових методів пізнання для аналізу й оцінювання професійної діяльності педагогічних колективів базових ДНЗ. Значне місце у посібнику займають матеріали із самоаналізу, самооцінки професійних умінь та якостей особистості майбутнього фахівця.

3. «Психолого-педагогічний супровід роботи студента-практиканта в ДНЗ» складається із методичних рекомендацій, порад, вправ тощо, спрямованих на допомогу не тільки студенту, а й молодому фахівцю, й охоплює основні функції роботи з дітьми дошкільного віку. Тому під час проходження різних видів практики студенту треба опанувати певними вміннями.

В межах комунікативних функцій:

- використовувати різноманітні форми і методи педагогічного спілкування з дітьми, батьками, колегами;
- будувати ділові й особистісні відносини з усіма особами, що беруть участь у вихованні дітей.

В межах дослідницьких функцій:

- спостерігати й аналізувати, вести записи показових занять, режимних моментів, визначати доцільність вибору і використання методів і прийомів, форм організації навчання й виховання дітей;
- спостерігати й аналізувати діяльність вихователя і дітей під час занять;
- вивчати особистість кожної дитини і дитячого колективу з метою діагностики та проектування їхнього розвитку і виховання;
- вивчати передовий педагогічний досвід базових закладів освіти.

При виконанні фахових функцій:

- здійснювати планування роботи;
- проводити роботу з дітьми упродовж першої і другої половини дня;
- самостійно готувати і проводити заняття з різних розділів програми;
- вивчати умови родинного виховання дітей, проводити різні форми роботи з батьками тощо.

Виконання даних функцій визначає специфічні характеристики педагогічної діяльності, бо майбутній вихователь має справу зі сформованою у даному

колективі ДНЗ і власною педагогічною діяльністю, яка передбачає низку обов'язкових аспектів: педагогічне передбачення, прогнозування, методичне осмислення, постійний аналіз досягнутих результатів з точки зору висунутих цілей і завдань.

Під час практичної апробації теоретичних знань спостерігається висока активність і послідовність у реалізації суб'єктивного компонента «само...» — самооцінка, самоаналіз, саморозвиток, самовизначення, самопізнання, самоідентифікація, самореалізація тощо. Під час практики створюються умови для самопізнання, самовизначення студента в різних професійних ролях, формується потреба у самовдосконаленні як в особистісному плані, так і у професійній діяльності.

Як показала експериментальна перевірка, психолого-педагогічний супровід роботи студента-практиканта допомагає майбутнім вихователям ДНЗ адаптуватися в освітньому просторі педагогічної практики, сформувати необхідні фахові уміння й якості особистості, оволодіти певними секретами педагогічної майстерності, інтегрувати у педагогічне та соціальне суспільство.

Розроблення психолого-педагогічного супроводу студентів передбачало також створення освітнього простору педагогічної практики, в основі якого є взаємодія всіх учасників навчального процесу ВНЗ і педагогічних колективів ДНЗ.

Базою практики були заклади освіти різних типів.

Основними критеріями добору базових дошкільних навчальних закладів стали:

- стан освітнього процесу в ДНЗ, наявність інновацій;
- якість реалізації освітньої програми;
- рівень кваліфікації вихователів і стан методичної роботи;
- стан і якість роботи методистів і керівників;
- оснащеність сучасним устаткуванням;
- ступінь згуртованості й творчої життєдіяльності педагогічного колективу, його ставлення до участі в роботі з майбутніми вихователями ДНЗ під час практики;
- близьке територіальне розташування базових закладів практики.

Значну увагу ми приділяли добору керівників, бо вважаємо, що особистість керівника практики, його професіоналізм, педагогічна майстерність і культура, моральні якості відіграють вирішальну роль у процесі підготовки майбутніх вихователів ДНЗ — компетентних, творчих, здатних до прийняття рішень і відповідальних за свою діяльність.

Практикантові значно легше ідентифікувати себе з наставником, який доводить свою професійну компетентність практичною роботою з дітьми. Саме він найвідчутніше впливає на формування у студентів-практикантів рис майбутніх педагогів.

Позитивного впливу на результати дисертаційного дослідження додало також те, що ми проводили спільні заходи за участю студентів-практикантів, викладачів кафедр і працівників базових закладів освіти.

Так для працівників базових ДНЗ, закладів освіти проведено низку методичних семінарів: «Педагогічні основи організації та керівництва педагогічною практикою студентів», «Діагностика особистості і діяльності дітей раннього та дошкільного віку»; науково-практичних семінарів за методичною темою ДНЗ. На базі двох дошкільних закладів (№393, 395 м.Донецька) було створено експериментальні майданчики. Викладачі кафедр дошкільної педагогіки брали участь у підготовці педагогів базових ДНЗ до міських і обласних конкурсів «Вихователь року», «Педагогічні родзинки» тощо, допомагали готувати дітей до участі в обласних конкурсах серед дітей дошкільного віку «Розумники і розумниці».

Також ми розробили єдині психолого-педагогічні вимоги-рекомендації з керівництва педагогічною практикою, поставивши завдання щодо емоційно-психологічної підтримки студентів: усунути чинники, які спричинюють високу ситуативну тривожність у практикантів, надмірне їхнє хвилювання; вселяти їм впевненість у професійних уміннях і задатках; проявляти емпатію, щирість і безумовне позитивне ставлення до них; при оцінюванні професійно-рольової поведінки практиканта акцентувати увагу на позитивних її моментах, найефективніших проявах; допомагати у подоланні психологічних проблем.

Для забезпечення єдиних вимог під час педагогічної практики ми розробляли інструктивні матеріали з питань роботи педагогічних колективів ВНЗ і баз практики зі студентами.

Викладачі фахових методик, педагогіки, психології, керівники і вихователі базових ДНЗ взаємодіяли з майбутніми вихователями завдяки управлінсько-організаційним діям, брали участь у виставках методичних матеріалів, настановних і підсумкових конференціях з педагогічної практики; розробляли навчально-дослідницькі завдання і методичні рекомендації щодо їх виконання; контролювали їх виконання, оцінювали, консультували студентів при підготовці занять з фахових методик; затверджували конспекти пробних занять; були присутні на окремих заняттях, аналізували й оцінювали їх; надавали науково-методичну допомогу працівникам базових ДНЗ у проведенні роботи зі студентами.

Висновки

Отже, у процесі підготовки майбутніх вихователів ДНЗ вважаємо за доцільне створювати умови, які безпосередньо впливають на рівень фахової готовності випускників до роботи з дітьми дошкільного віку. Важливою умовою є педагогічна практика студентів, для якої створено необхідні психолого-педа-

гогічні, організаційні та дидактичні умови, важливою складовою яких є методичне забезпечення усіх видів педагогічної практики, психолого-педагогічний супровід основних видів діяльності майбутнього вихователя ДНЗ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абдуллина О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педагогического образования. – 2-е изд., перераб. и доп. / О.А.Абдуллина — М.: Просвещение, 1990. — 286 с.

2. Беленька Г.В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання: монографія / Г.В.Беленька. — К.: Світоч, 2006. — 304 с.

3. Горленко В.П. Педагогическая практика студентов: новые научные подходы / В.П.Горленко // Педагогика. — 1996. — № 5. — С. 63–69.

4. Дуброва В.П. Педагогическая практика в детском саду / В.П.Дуброва, Е.П.Милашевич. — М.: Академия. — 1998. — 99 с.

5. Машкіна Л.А. Підготовка студентів педагогічних училищ та коледжів до використання інноваційних технологій в дошкільних закладах: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Л.А.Машкіна. — К., 2000. — 20 с.

6. Педагогическая практика в дошкольных учреждениях студентов факультета дошкольного воспитания педагогических институтов / сост. К.Е.Прахова, В.И.Ядэшко. — Щадринск, 1992. — 198 с.

7. Шапаренко Х.А. Роль педагогічної практики у професійному становленні студентів-заочників / Х.А.Шапаренко // Практичне навчання як складова формування майбутнього фахівця: зб. матеріалів Харківської обласної наук.-практ. конф. пед. працівників вищ. навч. закладів 1–2 рівнів акредитації, (Харків, 24–25 лютого 2005 р.). — Х., 2005. — С. 250–252.

В статье акцентируется внимание на психолого-педагогическом сопровождении при формировании профессиональной компетентности будущих воспитателей дошкольных учебных заведений в процессе педагогической практики. По мнению автора, условиями реализации психолого-педагогического сопровождения является: создание образовательной среды студента и предоставления ему практической помощи и рекомендаций по организации работы воспитателя ДОО, самоанализу, самообразовательной деятельности и самосовершенствования.

Ключевые слова: профессиональная компетентность, педагогическая практика, психолого-педагогическое сопровождение.

In the article the accent is placed on the psychological and pedagogical support of forming the professional competence of future kindergarten teachers in the process of pedagogic practice. In the author's opinion the conditions of the realization of the psychological and pedagogical support are the creation of the student's educational environment and the provision him with practical help and recommendations as to the organization of the work in the position of a kindergarten teacher, the self-analysis, the self-education activities and self-perfection.

Key words: *professional competence, pedagogic practice, psychological and pedagogical support*